

EX:PAK

AT.HU

Österreichisch-Ungarische ExpertInnenakademie
Osztrák-Magyar Szakértői Akadémia

OSZTRÁK-MAGYAR INTEGRÁCIÓS MONITOR 2010

IMPRESSZUM

Ezt a jelentést az L&R Társadalomkutató Intézet készítette.

Média tulajdonos:

L&R Társadalomkutató Intézet, Liniengasse 2A, 1060 Bécs

Minden jog fenntartva! Utánnymás – akár kivonatban is – csak a forrás megnevezésével engedélyezett.

Bécs, 2010. március

Tartalom

1	Bevezető – az osztrák-magyar integrációs monitorról	2
2	Az osztrák-magyar határtérség munkaerő-piaca	3
2.1	Nemzetközi és nemzeti kontextus	3
2.2	A foglalkoztatás helyzete az osztrák-magyar határtérségben	4
2.3	Munkanélküliség az osztrák-magyar határtérségben	6
	FACTBOX: Központi indikátorok 2009 (2008)*	13
3	A vállalati felmérés eredményei	14
3.1	Általános hangulatkép 2010	14
3.2	A foglalkoztatás helyzete 2009-ben és annak 2010-ben várt alakulása	16
3.3	A munkaerő-igény alakulása 2010-ben: munkaerő-felvétel és leépítés szakképesítés és szakmák szerint	18
3.4	A vállalatok továbbképzésben való részvétele és továbbképzés iránti igényei	21
3.5	A következő hónapok kihívásai	25
4	Összefoglaló	27
	MELLÉKLET: Statisztikai adatok a 2010. évi vállalati felméréshez	28

1 Bevezető – az osztrák-magyar integrációs monitorról

Az osztrák-magyar integrációs monitor az Osztrák-Magyar Szakértői Akadémia (EXPAK AT.HU) ETE-projekt keretében készül. Az EXPAK AT.HU egy a munkaerő-piaci politika helyi szereplőit támogató fórum, amely információcserét és tudás átadást, közös programok kidolgozását és megvalósítását, valamint a határon átnyúló munkaerő-piaci politikai együttműködést szolgálja.

Ezen projekt egyik munkacsomagja az osztrák-magyar integrációs monitor elkészítésére irányul. Tartalmi és módszertani szempontból az alábbi munkalépéseket tartalmazza:

- a határ menti térség jelenlegi munkaerő-piaci helyzetét bemutató tanulmányok összefoglalása¹
- a térség releváns munkaerő-piaci adatainak felkutatása, gyűjtése, valamint elemzése,
- minden évben 100 magyarországi és 100 ausztriai vállalat körében felmérés elkészítése. A cél az, hogy a felmérés segítségével a rendelkezésre álló statisztikai adatokon túl olyan vállalati adatokat gyűjtsenek össze, amelyekre alapozva célzott intézkedéseket, valamint a vállalatokra vonatkozó előrejelzéseket lehessen kifejleszteni, ill. elkészíteni.

Az említett elemzési lépéseket évente elvégzik, annak érdekében, hogy minden évben elkészülhessen egy „Integrációs monitor“ című jelentés, amely a közös munkaerő-piac és gazdasági övezet alakulását hivatott dokumentálni a projekt teljes futamideje alatt. A jelen „Integrációs monitor 2010“ c. jelentés már a második ilyen dokumentum, amelyik az EXPAK AT.HU keretében készült el. A 2009. évi jelentés a www.expak-at.hu című honlapon található meg².

Ezen oknál fogva a jelentés az alábbi három – súlypont szerinti – fejezetre tagozódik:

- Az osztrák-magyar munkaerő-piaci helyzetének jelenlegi alakulása az adatok és szakirodalom elemzése alapján kerül bemutatása.
- A határ menti vállalatok helyzetét az osztrák és magyar vállalatok körében készített felmérés elemzése során nyert eredmények alapján ismerteti. A 2010. évi felmérés súlypontjai a munkaerő-igény jelenlegi alakulására, valamint a továbbképzésben való részvételre, ill. a továbbképzések iránti igényre irányultak.
- Minden évben elészül a határ menti monitor-index, amely olyan indikátorokat tartalmaz, mint például a munkanélküliségi ráta, foglalkoztatási ráta és a vállalt jelenlegi helyzetének megítélése. Ehhez lényeges indikátort jelentenek az Eurostat-tól származó adatok; ezeket 2009. évre vonatkozóan még nem hozták nyilvánosságra. Ezen oknál fogva ebben a jelentésben az indexet még nem lehet bemutatni, amit viszont az adatok nyilvánosságra hozatalát követően rövid időn belül pótolni fogunk.

¹ Az összefoglalók az EXPAK AT.HU honlapján (www.expak-at.hu) oldalon található meg.

² L&R Társadalomkutató Intézet (2009): Osztrák-Magyar Integrációs Monitor 2009. Bécs. Letölthető a www.expak-at.hu c. honlapról.

2 Az osztrák-magyar határtérség munkaerő-piaca

2.1 Nemzetközi és nemzeti kontextus

Az Európai Unió tagállamai évek óta a növekedés és a foglalkoztatás növelésének stratégiáját követik annak érdekében, hogy Európa a legversenyképesebb és legdinamikusabban fejlődő gazdasággá váljon. Elsődleges cél (Lisszaboni Stratégia) 2010-ig a foglalkoztatási rátának (az aktív keresőkörben lévő lakosoknak az európai lakosságon belüli arányának) növelése 70%-ra és a nők esetében legalább 60 %-ra.

Az Európai Bizottság 2010. márciusában bemutatta az „Európa 2020” c. stratégiát; az öt főcéljának egyike a foglalkoztatási rátának 75 %-ra történő növelése. Ez annyit jelent, hogy az Európai Unió még nagyobb figyelemmel kíséri az említett főindikátort.

Már a 2010. évi foglalkoztatási rátára kitűzött 70%-os cél elérése is nagy kihívások elé állítja a legtöbb EU-tagállamot – így Magyarországot is – különös tekintettel a jelenlegi gazdasági és pénzügyi válságra.

Nemzetközi számítások³ szerint Ausztriában, 2008-ban 72%-os volt a foglalkoztatási ráta, ami enyhén felülmúlta a 70%-os kitűzött célt, míg Magyarország – 57%-kal – jóval a cél alatti értéket mutat. A nők foglalkoztatását illetően mindkét országban javítani kell a helyzeten: Ausztriában 66%, míg Magyarországon 51% volt a foglalkoztatási ráta. 2010-ig inkább a foglalkoztatás csökkenésével számolnak és csak 2011-től várható enyhe növekedési trend⁴.

A munkaerő-piacon 2008. ősz óta lehetett megfigyelni a válság hatásait, melyek jelenleg is érezhetők a munkanélküliek számának növekedése révén. Csak 2011-ben várható a munkanélküliség növekedésének megállása. Az Európai Bizottság legfrissebb gazdasági előrejelzésében a következő fejleményből indul ki: míg az elmúlt években (az EUROSTAT definíciója szerint) 7,5% körül volt Magyarországon a munkanélküliségi ráta, addig jelenlegi prognózisában azzal számol, hogy ez az arány 2010-ben meghaladja a 11%-ot és 2011-ben enyhén csökkenni fog 10,5%-ig. Hasonlóan negatív az osztrák munkaerő-piac alakulására vonatkozó prognózis, még akkor is, ha csak enyhébb romlással számol. Míg legutóbb 4% körül volt a munkanélküliségi ráta Ausztriában, azzal számolnak, hogy 2010. és 2011-ben mintegy 6%-ra nő majd ez az arány⁵.

Az osztrák-magyar határtérséget sem hagyták érintetlenül az elmúlt hónapok gazdasági fejleményei. A jelen osztrák-magyar integrációs monitorban szereplő adatok referenciapontja a 2009. év és – amennyiben rendelkezésre áll – annak 2010. év eleji alakulása.

³ Eurostat, EU Labour Force Survey, sh. European Commission - Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities (2009): Employment in Europe 2009. Brussels

⁴ European Commission – Directorate-General for Economic and Financial Affairs (2009): Economic Forecast – Autumn 2009, Brussels

⁵ European Commission – Directorate-General for Economic and Financial Affairs (2009): Economic Forecast – Autumn 2009, Brussels

2.2 A foglalkoztatás helyzete az osztrák-magyar határtérségben

A Kelet-Ausztria / Nyugat-Dunántúl⁶ térségének foglalkoztatási helyzetét – a viszonylag kis területe ellenére – jelentős különbségek jellemzik. Ez úgy az osztrák és magyar térség, mint az adott országban belüli területek összehasonlítására vonatkozik⁷.

A – 15-64 év közötti korosztály – foglalkoztatási rátája 2009-ben Kelet-Ausztriában (Burgenlandban) 54,9 % és (Bécsben) 72,9 % között volt. Alsó-Ausztria 59,4%-kal a térség középmezőnyében foglal helyet. Valamennyi tartományban alacsonyabb értéket mutat a foglalkoztatási ráta nők esetében a férfiakhoz képest; Alsó-Ausztriában a legnagyobbak a nők és férfiak közötti különbségek. 2008. évvel összehasonlítva minden tartományban a foglalkoztatási ráta enyhe csökkenése figyelhető meg.

2009. óta a magyar megyék is készíteneek kimutatást a 15-64 év közötti korosztály foglalkoztatási rátájáról. Így most már össze lehet hasonlítani az itteni adatokat a kelet-ausztriai tartományok adataival⁸. A 2008. és 2009. év összehasonlítása azt mutatja, hogy a magyar megyékben valamivel nagyobb mértékben csökkent a foglalkoztatási ráta az osztrák tartományokéhoz képest. A magyar megyékben mért ráta körülbelül az alsó-ausztriai és burgenlandi rátának felel meg: Vas megyében 57,4%, Győr-Moson-Sopron megyében 61,5%; Zala megyében 58,9%, amivel a középmezőnyben helyezkedik el. Sajnos a magyar megyék nem rendelkeznek nemek szerinti bontásban összesített adatokkal.

Országos szinten 2009-ben 55,4%-os arányt ért el Magyarországon a foglalkoztatási ráta, amivel jóval az Ausztriában mért (országos adatokon alapuló) 66,5%-os érték alatt volt. Magyar oldalon nagymértékű különbségek figyelhetők meg az ország keleti és nyugati területei között. Ennek megfelelően Nyugat-Magyarországon lényegesen magasabb a munkaerő-piaci integráció, mint keleten és a foglalkoztatási ráta mértéke is csökken Kelet-Ausztria és Nyugat-Dunántúl között⁹; minden esetre 9%-pontos különbség mutatható ki (lásd a fejezet végén található FACTBOX-ot). 2009. év végén ill. 2010-ben várhatóan nőni fog némileg a különbség, mivel a nyugat-magyarországi megyéknek a foglalkoztatási rátájuk – gazdasági válság okozta – nagyobb visszaesésével kellett konfrontálódniuk, mint az osztrák tartományok.

A térségben nincs lehetőség a különböző korosztályok foglalkoztatásban való részvételének összehasonlítására, mivel nem állnak rendelkezésre térségi szintű, korosztályok szerint differenciált adatok. Ennek okán az osztrák térségi szintű adatokat a magyar országos szintű adatokkal kell összevetni (lásd 1. ábra). A fiatalabb korosztályok kivételével¹⁰ mindenek előtt Alsó-Ausztria, Burgenland és Magyarország között hasonló a foglalkoztatási szint; Bécs első sorban a 25-54 év közöttiek körében rendelkezik lényegesen magasabb foglalkoztatási rátával. A három osztrák tartományban és Magyarországon is nagymértékű hasonlóság mutatkozik az

⁶ Kelet-Ausztria: Bécs, Alsó-Ausztria, Burgenland
Nyugat-Dunántúl: Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye

⁷ Ezen a helyen arra szeretnénk utalni, hogy az egyes régiókra vonatkozó adatok csak korlátozottan összehasonlítható formában, vagy részben egyáltalán nem állnak rendelkezésre.

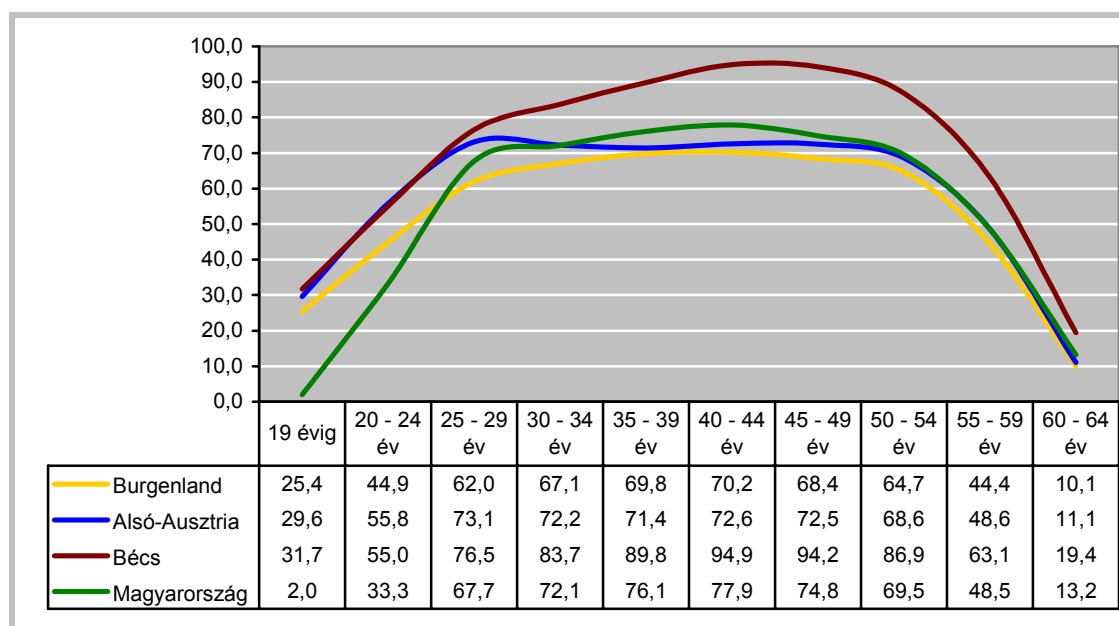
⁸ A 2009. évi Integrációs monitorban 2008. évre, ill. a nyugat-magyarországi megyékre vonatkozóan a 15-74 év közötti korosztály foglalkoztatási rátája jelent meg. Utólag 2008. évre a 15-64 év közötti korosztály adatait is rendelkezésre bocsátották, így az összehasonlításhoz ezeket használtuk fel.

⁹ 2008. évi regionális adatok az Eurostat-tól

¹⁰ Itt hangsúlyozni kell, hogy Magyarországon nincs az osztrák duális képzéshez hasonló rendszer, ez azt jelenti, hogy nem szerepelnek ipari tanulók a statisztikában, mint Ausztriában

2008. évhez képest mindenképp a fiatalabb foglalkoztatottak csoportjában ment végbe a legnagyobb visszaesés, míg a többi csoportban viszonylag stabil maradt a foglalkoztatási helyzet. Ez megfelel a munkaerő-piaci szakemberek tapasztalatának is, mely szerint a gazdasági válság miatti munkanélküliség elsőként főleg a fiatalokat és az alacsony képzettségű munkavállalókat érintette.

1. ábra: Foglalkoztatási ráták (%-ban) korcsoportok szerint a vizsgált osztrák térségében és Magyarországon (2009)

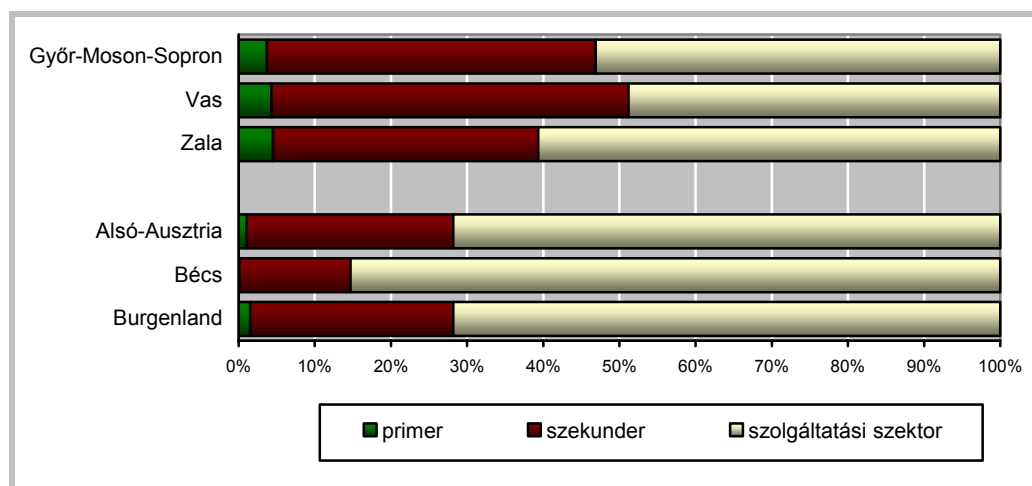

Forrás: Osztrák Szövetségi Munkaügyi, Szociális és Fogyasztóvédelmi Minisztérium, BaliWeb; KSH – Központi Statisztikai Hivatal (ILO számítás alapján)

A határ menti térség foglalkoztatási struktúráját a szolgáltatási szektor magas szintű jelentősége fémjelzi. Vas megye kivételével a dolgozók többsége a harmadik szektorban dolgozik. Bécsben különösen fontos a szolgáltatás területe 85%-os foglalkoztatáson belüli részesedéssel. Osztrák oldalon összességében véve nagyobb súllyal bír a szolgáltatás területe, még akkor is ha magyar oldalon az elmúlt években nőtt ezen terület jelentősége. Míg Ausztriában a 2008. és 2009. év összehasonlítása során nem tapasztalhatók említésre méltó változások, Vas megyében a tercier szektorban dolgozók enyhe növekedését lehetett tapasztalni 46%-ról (2008) 49%-ra (2009).

A magyar és az osztrák térségek összehasonlítása igazolja, hogy magyar oldalon sokkal nagyobb szerepet tölt be a termelés: míg Zala megyében a munkavállalók egy harmada, a másik két megyében pedig mintegy fele dolgozik a termelés területén, addig osztrák területen ez az arány a munkavállalók jóval egy harmada alatt van, Bécsben pedig alig 15%-ot tesz ki. Az elsődleges szektorban is intenzívebb a foglalkoztatás magyar oldalon. A munkavállalók mintegy 4%-a a mezőgazdaságban dolgozik. Osztrák oldalon ez az arány Burgenlandban 1,5%, Alsó-Ausztriában pedig 1%-ot tesz ki.

2. ábra: Munkavállalók aránya gazdasági ágazatok és régiók szerint (2009)

Forrás: Ausztria: Osztrák Szövetségi Munkaügyi, Szociális és Fogyasztóvédelmi Minisztérium, BaliWeb <http://www.dnet.at/bali>, szabad lekérdezés; alkalmazottak száma. Magyarország: Nyugat-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ; alkalmazottak száma olyan vállalatoknál, amelyek több, mint négy főt foglalkoztatnak és amelyek székhelye a régióban, ill. a megyében található

Az elmúlt évek sokat vitatott területe a nem osztrák állampolgársággal rendelkező munkavállalók foglalkoztatása. Ausztria 2009. év tavaszán az aktuális munkaerő-piaci fejlemények okán, 2011-ig meghosszabbította az átmeneti korlátozásokat. Ezzel párhuzamosan különleges szabályozások is érvényben vannak, melyek segítségével a munkaerő-piac fokozatos megnyitására törekednek. Ide tartozik az úgy nevezett Szakképzett munkaerőre vonatkozó rendelet, melynek segítségével hiányszakmákban megkönnyítették a munkavállalást, vagy a két állam között megkötött Határ menti Ingázói, valamint a Gyakornoki egyezmény

Éves átlagban (2009-ben) mindösszesen 215.880 külföldi munkavállalót tartottak nyilván Alsó-Ausztriában, Burgenlandban és Bécsben. Ez a térségben dolgozó munkavállalók 16%-át teszi ki. Valamivel több, mint fele (mintegy 120.500 fő) engedélyköteles munkavállaló volt. A magyar állampolgárok mindenek előtt Burgenlandban vállalnak munkát, ahol az engedélyköteles munkavállalók 70%-át teszik ki. 2008. évhez képest nem lehet lényeges változásokat tapasztalni.

Az Európai Unió tagállamaiból (és az EGK-államokból) származó állampolgárok 2009. óta munkavállalási engedély nélkül, korlátlanul vállalhatnak munkát. Előtte a szakképesítés nélküli munkavállalóknak munkavállalási engedélyre volt szükségük. 2009-ben a három nyugat-magyarországi megyében 640 engedélymentes foglalkoztatást jelentettek be. Ugyan nincsenek pontos adatok a származási országgal kapcsolatban, de ezek munkavállalók körében vélhetően nagyon alacsony az osztrák állampolgárok száma. A 2008. és 2009. évet nem lehet összehasonlítani, mivel több ízben is módosultak a vonatkozó jogszabályok, ami átfedésekhez vezetett a személyek besorolását illetően.

2.3 Munkanélküliség az osztrák-magyar határ menti térségben

Mint ahogyan azt a jelentés elején jeleztük, a gazdasági válság a munkanélküliek számának utóbbi időben tapasztalható emelkedésében mutatkozik meg: 2009-ben az átlagadatok következőképpen alakultak: Győr-Moson-Sopron megyében (6,9%),

valamint Alsó-Ausztria tartományban (7,3%) volt a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta a határ menti térségben. Valamivel feszültebb volt a helyzet Burgenlandban (8,4%) és Bécsben (8,5%). Vas és Zala megyében 9,8%, ill. 13%-os szintet ért el a munkanélküliségi ráta (lásd 1. táblázat).

A 2008. évvel történő összehasonlítás (szintén az 1. táblázat) azt mutatta, hogy mindenek előtt a két utóbbi megyét érintette a munkanélküliség átlagon felüli növekedése, hiszen annak aránya megyénként közel 4-4 százalékkal emelkedett. Viszont Győr-Moson-Sopron megyében is lényeges növekedés volt megfigyelhető. Az osztrák tartományokat – mindenek előtt Alsó-Ausztriát (1,4%) is érintette – igaz valamivel kisebb mértékben – a munkanélküliség növekedése.

1. táblázat: Munkanélküliségi ráta tartományok, ill. megyék szerint, 2009. éves átlag és változás 2008. évhez képest

	Nők		Férfiak		Összesen	
	2009	változás 2008-hoz képest %-pontban	2009	változás 2008-hoz képest %-pontban	2009	változás 2008-hoz képest %-pontban
Burgenland	7,7%	+0,6	9,1%	+1,4	8,4%	+1
Alsó-Ausztria	6,7%	+0,8	7,8%	+1,9	7,3%	+1,4
Bécs	6,9%	+0,4	10,1 %	+1,1	8,5%	+0,8
Győr-Moson-Sopron	---	*	---	*	6,9%	+2,8
Vas	---	*	---	*	9,8%	+3,7
Zala	---	*	---	*	13,0%	+3,6

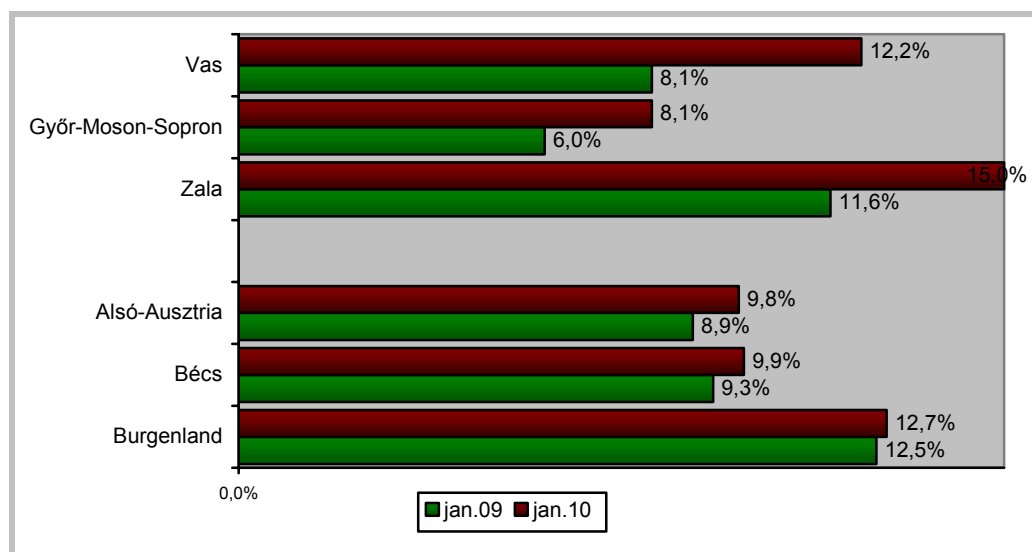
Forrás: AMS Ausztria, Osztrák Társadalombiztosítási Tehérviselők Országos Szövetsége (= HV), munkaerő-piaci kutatás/statisztika (nemzeti számítás); Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) (nemzeti számítás).

*= a három megye adatai nem állnak rendelkezésre nemek szerinti bontásban

Az adatok tehát a gazdasági válságnak a munkaerő-piacra gyakorolt egyértelmű hatását mutatja. A legnagyobb nyomás okozta gondokkal a magyar megyék konfrontálódnak.

A legfrissebb rendelkezésre álló (2010. januári) adatok is azt mutatják az előző évvel (2009. januárral) történő összehasonlítás esetén, hogy a munkanélküliségi ráta lényeges növekedése mindenek előtt Vas és Zala megyét érinti. (lásd 3. ábra)

3. ábra: Munkanélküliségi ráta 2009. januárban és 2010. januárban

Forrás: Osztrák Szövetségi Munkaügyi, Szociális és Fogyasztóvédelmi Minisztérium Bali Web, (nemzeti számítás); Állami Foglalkoztatási Szolgálat (AFSZ) (nemzeti számítás)

Az Európai Bizottság egyik nemrégiben készített tanulmánya¹¹ ahhoz az eredményhez jutott, hogy az Európai Unió teljes területén a férfiakat, a fiatalabb munkavállalókat, az alacsony szintű vagy szakképesítéssel nem rendelkező személyeket érinti leginkább, azaz átlagon felül a munkanélküliség növekedése. Ezen személyek érintettsége többek között azzal magyarázható, hogy elsőként a gyártó-, termelő szakmákat érintette a válság. A válsagnak a szolgáltató szektorra várható kiterjedése a közeljövőben a nők körében fog – a szakértők becslése szerint hosszabb távon – a munkahelyek elvesztéséhez vezetni. A munkaviszony típusát illetően a válság különösen negatívan érintette a határozott időre szóló munkaszerződéssel rendelkező személyeket.

Hogyan néz ki a helyzet az osztrák-magyar határ menti térségben?

Kelet-Ausztria álláskeresőinek struktúrájáról az alábbi részletes kép ad tájékoztatást (az értékek a 2009. évi átlagadatokat, ill. a 2008. évhez képest végbement változásokat mutatják; lásd 2. táblázatban bemutatott áttekintést)

Az álláskeresők korát illetően látható, hogy három tartományból kettőben valamivel a 16,5%-os osztrák átlag alatt volt a fiatal (15-25 év közötti) álláskeresők aránya: Burgenlandban 15,2%, Bécsben 14,3 % volt ez az arány. Alsó-Ausztria 16,7%-kal valamivel az osztrák átlag felett helyezkedik el, 2008. évvel összehasonlítva látszik, hogy a határ menti térségben leginkább a fiatalok körében nőtt az álláskeresők száma (lásd 2. táblázat)

Az idősebb álláskeresők, tehát a 45 év fölötti személyek aránya a három tartományban – mindenképp Burgenlandban – jelentős: az álláskeresők 38,8 %-a volt idősebb 45 évnél, Alsó-Ausztriában 35,1%, Bécsben 33,2% (egész Ausztriára vonatkozóan: 32,7%) volt ez az arány.

A képzést illetően az a világos kép körvonalazódik, hogy különösen azokat a személyeket érinti a munkanélküliség, akik a kötelező (általános) iskolai

¹¹ Eurostat, EU Labour Force Survey, sh. European Commission - Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities (2009): Employment in Europe 2009. Brussels

tanulmányokon felül más végzettséggel, nem rendelkeznek. Ausztriában, 2009-ben 40% volt azon személyek aránya, akik legfeljebb általános iskolát végeztek el, szakmunkás bizonyítványt pedig 36%-a szerzett. Ezen a téren tartományonként összességében véve nagy különbségek tapasztalhatók a munkavállalók képzési szintje szerint. Míg például Bécsben a szakmunkásképzőt végzők aránya az álláskeresőkön belül csak 24,8%, Burgenlandban ez az arány 42%-ot, Alsó-Ausztriában pedig 37,7%-ot tesz ki. Minden tartományban hasonló – azaz mintegy 40%-os – a legfeljebb kötelező (általános) iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. Bécsben valamivel magasabb a felsőfokú, ill. felsőfokú szakmai végzettséggel (6,5%, ill. 10,6%) rendelkezők aránya; viszont a végzettséggel nem rendelkezők személyek aránya is átlagon felül magas az osztrák fővárosban (11,8%).

Egész Ausztriát nézve az álláskeresők 4,1 %-a esik a felsőfokú végzettséggel rendelkezők csoportjába, 8,5% rendelkezik felsőfokú szakmai, 5,6% középfokú, és 5,4% nem rendelkezik végzettséggel.

Ha megfigyeljük a 2008. és 2009. évek közötti változásokat, akkor arányait tekintve, mindenek előtt a magasabb végzettséggel rendelkező személyeket érintette az álláskereső arányos növekedése (lásd 2. táblázat); így például Alsó-Ausztriában 27,6%-kal, Burgenlandban 24,1%-kal nőtt a magasabb végzettséggel rendelkező álláskeresők száma. Ez megegyezik a munkaerő-piaci szakemberek tapasztalataival is, mely szerint a válság időtartamának növekedése egyre több jól képzett személyt érint. Az abszolút számokat nézve ezek a csoportok – a szakmunkásokkal, az általános iskolai végzettséggel rendelkezőkkel (Bécsben az általános iskolai végzettséggel nélküliekkel is) szemben – minden esetre inkább kisebb csoportokat jelent. Az álláskereső személyek száma – abszolút számokban mérve – első sorban a **szakmunkások** (mindenek előtt Burgenlandban és Alsó-Ausztriában), valamint a **(kötelező) általános iskolai végzettséggel rendelkező, ill. azzal nem rendelkező személyek** körében emelkedett.

Az osztrák állampolgársággal nem rendelkező álláskeresők aránya Bécsben 26%, Alsó-Ausztriában 14% és Burgenlandban mintegy 10%-ot tesz ki. 2008. évhez képest az összes osztrák tartományra vonatkozóan feltűnik, hogy átlagon felül nőtt a **nem osztrák állampolgárságú** álláskeresők száma: Alsó-Ausztriában 35%-kal, Burgenlandban 23%-kal és Bécsben 13%-kal (lásd 2. táblázat)

2. táblázat: Munkanélküliségi ráta 2008-ban és 2009-ben tartomány, nem, kor és végzettség szerint, valamint 2008. és 2009. közötti változás % -ban

	Burgenland			Bécs			Alsó-Ausztria		
	2008 abszolút	2009 abszolút	változás %	2008 abszolút	2009 abszolút	változás %	2008 abszolút	2009 abszolút	változás %
összesen	7.213	8.297	15	66.487	73.052	9,9	35.174	43.790	24,5
nem szerint									
férfi	4.009	4.752	18,5	39.601	44.431	12,2	19.400	25.723	32,6
nő	3.203	3.545	10,7	26.886	28.621	6,5	15.773	18.067	14,4
kor szerint									
fiatalok < 25 év	1.059	1.260	19	9.033	10.455	15,7	5.777	7.309	26,5
felnttek 25-44 év	3.321	3.817	14,9	34.829	38.353	10,1	17.035	21.085	23,8
idősebbek >= 45 év	2.835	3.220	13,6	22.625	24.242	7,2	12.363	15.397	24,5
végzettség szerint									
felsőfokú	146	170	16,4	3.855	4.647	20,6	1.012	1.283	26,8
felsőfokú szakmai	560	695	24,1	6.743	7.765	15,2	2.953	3.767	27,6
középfokú	657	723	10,1	2.671	2.992	12	2.650	3.199	20,7
szakmunkásképző	2.958	3.478	17,6	16.267	18.019	10,8	13.108	16.511	26
általános iskola	2.770	3.095	11,7	28.840	30.699	6,5	14.192	17.413	22,7
iskolát nem végzett	112	128	14,3	7.846	8.607	9,7	1.096	1.390	26,8
tisztázatlan	10	9	-10	267	324	21,4	163	228	39,9
állampolgárság szerint									
osztrák	6.512	7.436	14,2	49.864	53.978	8,3	30.628	37.675	23
nem osztrák	701	861	22,8	16.623	19.074	14,7	4.546	6.116	34,5

Forrás: Osztrák Szövetségi Munkaügyi, Szociális és Fogyasztóvédelmi Minisztérium Bali Web, 2008. és 2009. évi adatok

A gazdasági **válság** munkaerő-piacot is érintő kitörése óta tehát különböző változások tapasztalhatók az egyes csoportok körében:

Összességében véve erősebben érinti a munkanélküliség a férfiakat, mint a nőket, mivel a válság elsőként a termelő ágazat szakmáit érintette. A kelet-ausztriai tartományokban rajtuk kívül a fiatalok és a migráns munkavállalók azok a személycsoportok, akik elsőként érzékelik a konjunktúra csökkenését. Mindkét csoportot átlagon felül érintette a munkanélküliség növekedése.

Szakmai területek szerint a három tartomány esetében az figyelhető meg, hogy mennyiségileg nézve az ipart és a kisipart érintette leginkább a munkahelyek elvesztése. Így 2008-hoz képest 2009-ben közel 7400 fővel több ember volt álláskeresőként bejelentve ezen a területen (közülük csak Alsó-Ausztriában több mint 4500 fő). Arányait tekintve leginkább a műszaki szakmákban nőtt az álláskereső tábor: 33%-kal Burgenlandban, 36%-kal Alsó-Ausztriában és 22 %-kal Bécsben.

A **nyugat-magyarországi álláskereső struktúrájának** áttekintése esetén az alábbi képet kapjuk (az értékek 2009. éves átlagadatok, ill. 2008-hoz képest végbement változások; lásd 3. táblázatban bemutatott áttekintést)

Míg 2008. évben, Nyugat-Dunántúlon – abszolút értelemben véve – közel hasonló mértékben érintette a munkanélküliség a nőket és a férfiakat, 2009-ben a férfiak irányába tolódott el ez az arány. A férfiak körében mindenek előtt Győr-Moson-Sopron, valamint Vas megyében (94%, ill. 67%) nőtt drámai mértékben a munkanélküliség, viszont a nők esetében is több mint 50%-kal nőtt az arány (lásd 3. táblázat).

Amennyiben az álláskeresőket korát vesszük alapul, úgy megfigyelhető, hogy a fiatalok aránya (25 éves korig) 2009-ben valamivel magasabb mint Kelet-Ausztriában. Vas megyében az álláskeresőket 18,8%-a, Győr-Moson-Sopron megyében 17,5%-a és Zala megyében 16,6%-a 25 évnél fiatalabb. Ezzel szemben az idősebb (46 év feletti) álláskeresőket aránya némileg alacsonyabb és 35,8% (Zala megye), 31,9% (Vas megye) és 30% (Győr-Moson-Sopron megye) között ingadozik.

2008. évhez képest látható, hogy a nyugat-magyarországi határ menti térségben leginkább a fiatalokat érintette a munkanélküliség növekedése: mindenek előtt Győr-Moson-Sopron megyében nőtt drámai mértékben – 81,2%-kal – a munkanélküli fiatalok száma. Viszont a többi megyében is nagymértékű emelkedésre került sor (Vas megyében 68,6% és Zala megyében 43,8%) (lásd 3. táblázat).

A végzettséget figyelembe véve ugyan felsőfokú szakmai végzettséggel nem rendelkezők dominálnak, viszont nem olyan mértékben, mint a kelet-ausztriai tartományokban. Így a nyugat-dunántúli álláskeresőket mintegy 30%-ának legfeljebb kötelező (általános) iskolai végzettségük van, 34%-a szakképző iskolát végzett, csupán 2%-a rendelkezik középfokú végzettséggel, és 25%-a felsőfokú szakmai végzettséggel. Az álláskeresőket 6%-ának felsőfokú végzettsége van.

2008. évvel összehasonlítva a felsőfokú szakmai végzettséggel rendelkező személyek, a szakmunkások, valamint a kötelező (általános) iskolai végzettséggel rendelkezők tartóznak – mennyiségi szempontból – a leginkább érintett csoportok közé. Különösen nagy az érintettség – mindenek előtt Győr-Moson-Sopron megyében, valamint Vas megyében – a **szakmunkások** körében, hiszen az álláskeresőket körében ennek a csoportnak kellett százalékosan a legnagyobb növekedést elkönyvelnie: Győr-Moson-Sopron megyében közel 90%-ot, Vas megyében 74%-ot és Zala megyében 49%-ot (a magyar megyékben az ő esetükben legnagyobb a növekedés, lásd 3. táblázat)

A tartós munkanélküliek – mint a munkaerő-piaci politikai projektek potenciális célcsoportjának – aránya 16%-ot tett ki a nyugat-dunántúli régióban. Ezen a területen nagykülönbségek vannak az egyes térségek között: Győr-Moson-Sopron megyében az arány 8,2%, Vas megyében 14,9% és Zala megyében 22,6%.

3. táblázat: Munkanélküliség 2008-ban és 2009-ben megye, nem, kor és végzettség szerint, valamint 2008. és 2009. közötti változás %-ban.

	Győr-Moson-Sopron			Vas			Zala		
	abszolút 2008	abszolút 2009	válto- zás %	abszolút 2008	abszolút 2009	válto- zás %	abszolút 2008	abszolút 2009	válto- zás %
összesen	8.296	14.286	72,2	7.488	12.043	60,8	13.431	18.351	36,6
nem szerint									
férfiak	3.922	7.605	93,9	3.935	6.562	66,8	7.211	9.950	38
nők	4.374	6.681	52,7	3.553	5.481	54,3	6.220	8.401	35,1
kor szerint									
fiatalok < 26 év	1.384	2.508	81,2	1.344	2.268	68,8	2.123	3.053	43,8
felnttek 26-45 év	4.244	7.394	74,2	3.546	5.932	67,3	6.314	8.725	38,2
idősebbek >= év	2.669	4.385	64,3	2.598	3.845	48	4.994	6.575	31,7
végzettség szerint									
felsőfokú végzettség	702	1.023	45,7	444	617	39	657	859	30,7
felsőfokú szakmai	2.288	3.796	65,9	1.958	3.158	61,3	2.870	4.192	46,6
középfokú (szakiskola)	206	355	72,3	113	157	38,9	339	423	24,8
szakmunkásképző	2.673	5.059	89,3	2.307	4.020	74,3	4.124	6.140	48,9
kötelező (általános) iskola	2.181	3.747	71,8	2.453	3.840	56,5	4.370	5.664	29,6
nem fejezte be iskolai tanulmányait	234	305	30,3	206	252	22,3	1.040	1.070	2,9
tisztázatlan	12	1	-91,7	7	1	-85,7	32	3	-90,6

Forrás: Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ), nemzeti számítás

A gazdasági válságnak a három magyar megye munkaerő-piacára gyakorolt hatásai következőképpen jellemezhetők: a válságnak egész Magyarországra vonatkozóan voltak negatív hatásai, miközben Nyugat- és Közép-Dunántúlt különösen erősen érintette. Még akkor is, ha a három megyét összehasonlítva Győr-Moson-Sopron megyében a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta (lásd például a 3. ábrát), ezt a megyét érintette a leginkább az álláskereső személyek százalékos növekedése. A 3. táblázat 72%-os növekedést mutat az ebben a megyében élő álláskereső személyekre vonatkozóan; Vas megyében 61%, Zala megyében pedig 37% ez az arány.

Fiatalokat és szakmunkásokat (de a legfeljebb kötelező (általános) iskolai végzettséggel rendelkező személyeket is) átlagon felett érintette a munkanélküliség.

Összefoglalva az figyelhető meg a határ menti térségre vonatkozóan, hogy a válság általi érintettség hasonló mintát mutat, mint az Európai Unió összességében véve, még akkor is, ha az egyes tartományokban, ill. megyékben árnyalatbeli eltérések jelentkeznek. Ezen felül a nyugat-magyarországi határtérségben a szakmunkások nagyfokú érintettsége tűnik még fel.

FACTBOX: Központi indikátorok 2009 (2008)*

	Kelet-Ausztria – NUTS 2 szintek				Nyugat-Dunántúl			
	Burgenland	Alsó-Ausztria	Bécs	Teljes NUTS 1 Régió Kelet-Ausztria 2008	Győr-Moson-Sopron	Vas	Zala	Teljes NUTS 2 Régió Nyugat-Dunántúl 2008
lakosság	283.118◇	1.605.122◇	1.687.271◇	3.575.511◇	444.384◇◇	261.877◇◇	291.678◇◇	998.187◇
GDP/fő 2007 (vásárlóerő-paritáson (EU 27=100))	128,3				61,5			
infláció Ø 2009	0,4 (AUT)				4,0 (HU)			
Aktivitási ráta	59,3%	63,5%	79,2%	74,4%	65,6%**	64,0%**	66,1%**	65,4%
nők	56,1%	57,1%	74,3%	68,5%	---***	---***	---***	58,2%
férfiak	62,4%	69,8%	84,1%	80,5%	---***	---***	---***	72,7%
Foglalkoztatási ráta	54,9%	59,4%	72,9%	70,7%	61,5%**	57,4%**	58,9%**	62,1%
nők	52,3%	53,7%	69,5%	65,0%	---***	---***	---***	54,6%
férfiak	57,4%	65,0%	76,4%	76,5%	---***	---***	---***	69,8%
Munkanélküliségi ráta	8,4%	7,3%	8,5%	5,0%	6,9%	9,8%	13,0%	4,9%
nők	7,7%	6,7%	6,9%	5,1%	---***	---***	---***	6,2%
férfiak	9,1%	7,8%	10,1%	4,8%	---***	---***	---***	3,9%

*= A kelet-ausztriai és nyugat-magyarországi összes térségének aktív keresők, foglalkoztatási és munkanélküliségi helyzetére vonatkozó 2008. évi adatok az EUROSTAT adatain alapulnak. A jelentés elkészítésének időpontjában nem álltak rendelkezésre újabb adatok.

Az aktivitási, valamint a foglalkoztatási ráta a 15-64 évesek korcsoportján alapul. Az osztrák térségek munkanélküliségi rátája a 15 éven felülieket foglalja magában, a magyar megyék esetében a 16-62 év közöttieket.

Az egyes térségek adatai (Burgenland, Alsó-Ausztria, stb.) nemzeti adatokon alapulnak.

** = a magyar megyékre vonatkozó ráták az ILO nemzeti számításon alapulnak. (15-64 év)

*** = a három megye adatai nem állnak rendelkezésre nemek szerinti bontásban

◇ = 2009.01.01-i állapot EUROSTAT szerint

◇◇ = 2008.01.01-i állapot EUROSTAT szerint

forrás: EUROSTAT, Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ), Osztrák Szövetségi Munkaügyi, Szociális és Fogyasztóvédelmi Minisztérium (BMASK) Balí Web

3 A vállalati felmérés eredményei

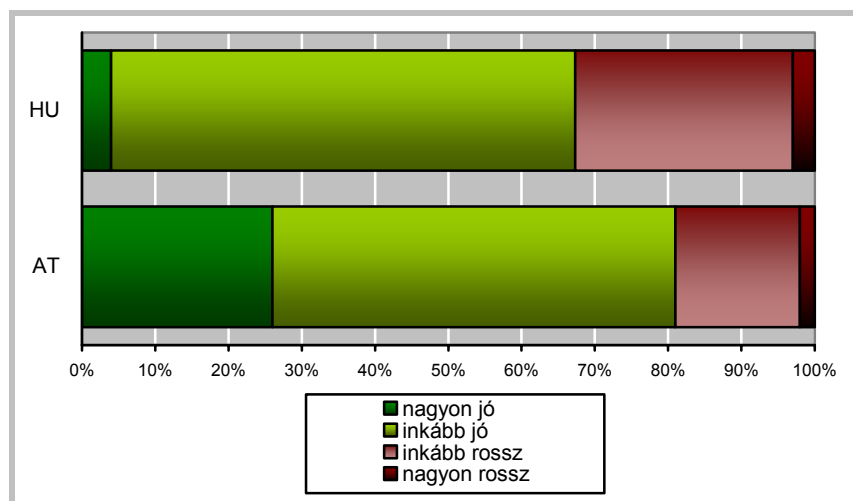
A 2010. évi EXPAK Integrációs monitor összeállításához 100 osztrák határ menti, valamint 109 magyar vállalattal készítettek telefonos interjút. Ezeket 2010. februárban készítették, a kérdések pedig a 2009. évi gazdasági helyzetre, valamint annak a 2010. évre várt alakulására irányultak. A mintában valamennyi gazdasági osztályhoz, vállalati struktúrához és méretcsoporthoz tartozó cégek képviseltetik magukat, mely cégek véleménye a határ menti térség aktuális gazdasági helyzet hangulatát adják vissza. A 2010. évi felmérés során, döntőrészt ugyanazokat a vállalatokat kérdezték meg, mint 2009-ben, ennek megfelelően nyomon lehet követni a hangulati kép időbeli alakulását.

A feltett kérdéseket illetően a 2009. évi felméréshez képest megőrizték a központi aspektusokat. Kiegészítésként a „továbbképzés” súlyponti témáját vették fel a jelen felmérésbe a kérdések közé.

3.1 Általános hangulati kép 2010-ben

A 2009. évi felmérés keretében, a **vállalat jelenlegi helyzetének** megbecslésére irányuló kérdés nagymértékű különbségekre derített fényt az osztrák, valamint a magyar vállalatok között (az osztrák és magyar vállalatok összehasonlítását azok eltérő szektorális összetétele, vállalatmérete és ágazata miatt mindig óvatosan kell kezelni): míg osztrák oldalon túlnyomórészt optimistán nyilatkoztak a cégek képviselői, addig a megkérdezett magyar vállalatok többsége inkább pesszimista volt. A jelenlegi évre vonatkozóan (lásd 4. ábra) – mindenek előtt a magyar oldalon – egyértelműen pozitív trend körvonalazódik: míg 2009-ben a magyar vállalatok csupán mintegy 40%-a nyilatkozott úgy, hogy „nagyon jó” vagy „jó” a gazdasági helyzete, ez az arány az idén 68%-ot tesz ki. Osztrák oldalon is magasabb az idén azok aránya, akik a jelenlegi helyzetüket „nagyon jónak” vagy „jónak” ítélik meg – 81% a tavalyi 75%-kal szemben.

4. ábra: A vállalatok jelenlegi helyzetének megítélése

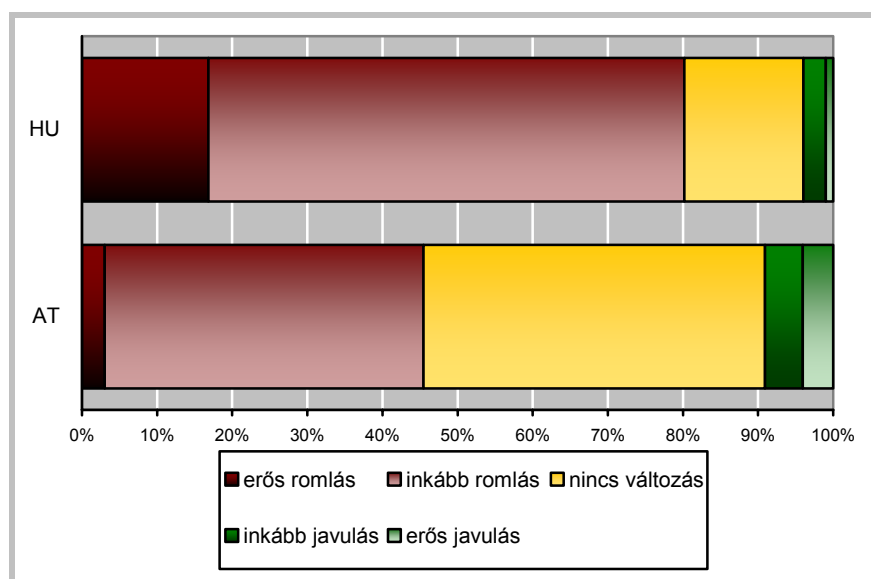
Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 99, HU n = 107

Hogyan érintette a vállalatokat a pénzügyi és gazdasági válság? Visszatekintve, ténylegesen bekövetkeztek-e a 2009. évre vonatkozó várakozások? A gazdasági

válság hatásának megítélésére irányuló összehasonlítás rámutatott arra, hogy magyar oldalon nagyrészt negatívan ítélték meg a helyzet alakulását, viszont végül az valójában nem alakult annyira rosszul, mint gondolták. Osztrák oldalon fordított a helyzet.

A 2010. évi felmérésben összességében valamivel több vállalat nyilatkozott úgy, hogy „inkább/nagyon romlott” a helyzet 2009-ben; osztrák oldalon 2010-ben a vállalatok 45%-a, magyar oldalon 80%-a (lásd 5. ábra). Világosan látszik – úgy az idej, mint a tavalyi felmérés – eredményeiből, hogy a megkérdezett magyar vállalatokat, amelyek túlnyomórészt a termelés területén tevékenykednek, jobban érintette a válság, mint az osztrák cégeket.

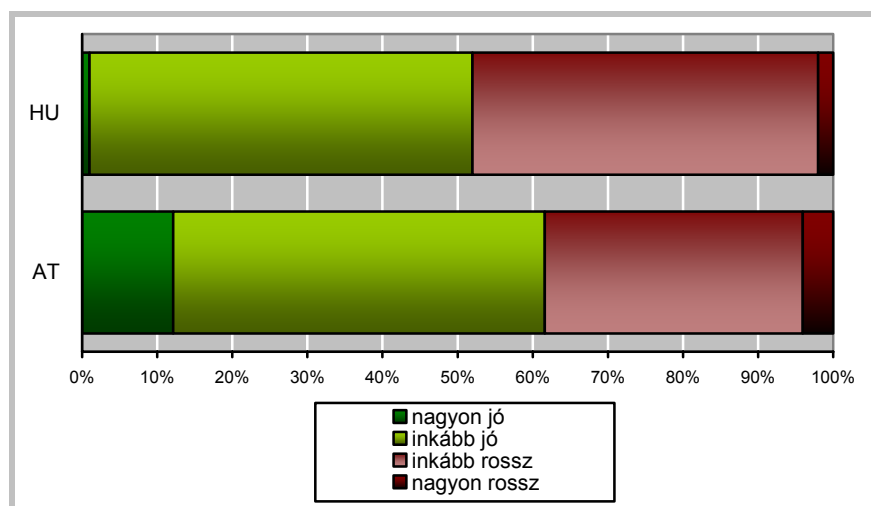
5. ábra: A gazdasági válság vállalatokra gyakorolt hatásának megítélése 2009-ben

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 99, HU n = 108

A **2010. évre vonatkozó becsléseket** (lásd 6. ábra) szintén az osztrák és magyar vállalatok közötti nagy eltérések jellemzik: míg az osztrák vállalatok 12%-a 2010. évre vonatkozóan abból indul ki, hogy „nagyon jól” fog alakulni a gazdasági helyzet, addig a magyar vállalkozóknak mindösszesen 1%-a teszi ugyanezt. A határ menti térség mindkét oldalán a megkérdezettek mintegy fele abból indul ki, hogy „jól” fog alakulni a helyzet. Ennek ellenére a magyar vállalatok 46%-a attól tart, hogy inkább romlani fog a gazdasági helyzetük, Ausztriában a vállalatok csupán egy harmada vélekedik így. Azon vállalatok aránya, amelyek a helyzet nagyon rossz alakulására számítanak, alacsony (összesen 3%).

6. ábra: A vállalatok gazdasági helyzetének megítélése 2010-ben

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 99, HU n = 108

A gazdasági helyzet várható romlásának lényeges okát úgy magyar, mint osztrák oldalon a kereslet csökkenésében látják (a válaszok mintegy kétharmadában). A további okok, mint például a bizonytalan jövőbeni kilátások, vagy az állami támogatásoktól való függés, jóval kisebb számban kerültek megemlítésre a várható nehéz gazdasági feltételek okaiként (mindkét esetében 10%-a alatt)

Azok a vállalkozások, amelyek a gazdasági helyzetet inkább pozitívnak ítélik meg, okként azt nevezték meg, hogy növekvő kereslettel (HU: közel 60%, AT: 25%), ill. konstans kereslettel (AT:25%) számolnak. Mintegy 15% úgy vélekedik, hogy úgy nevezett „válságbiztos” területen (például az egészségügyben) tevékenykednek. Az előző becslésekhez képest feltűnő, hogy sokkal több vállalat számol a kereslet növekedésével, ill. – fordítva is igaz – kevesebben említik meg a várható kereslet esetleges csökkenését.

3.2 A foglalkoztatás helyzete 2009-ben és annak 2010-ben várt alakulása

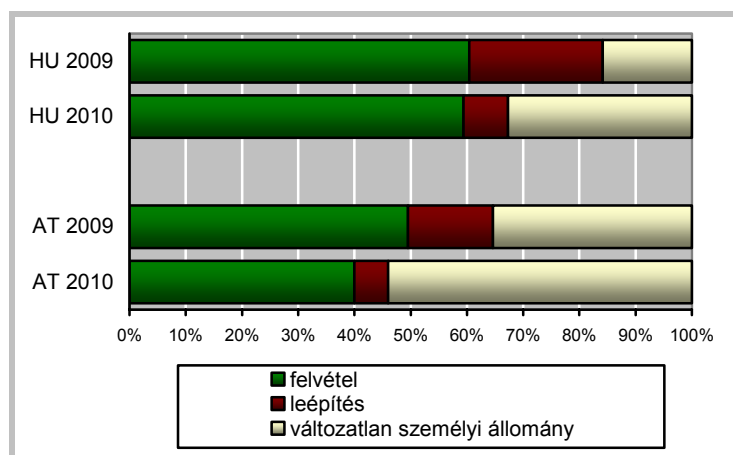
Míg az előző évi felmérés során a vállalatok 55%-a úgy nyilatkozott, hogy 2008-ban létszámbővítést hajtott végre, a 2009. évre vonatkozó várakozások lényegesen borúlátóbbak voltak – az osztrák vállalatok mindösszesen 28%-a és a magyar vállalatok mintegy 36% válaszolta azt, hogy munkaerő-felvételt tervez.

Visszatekintve, hogyan néz ki ténylegesen a **2009. évre vonatkozó helyzet** a megkérdezett vállalatok szemszögéből.

Meglepő módon a megkérdezett vállalatok pontosan 55%-a nyilatkozta azt, hogy több munkatársat vett fel, mint amennyit elbocsátott. (HU: 61%; AT: 49%) Ez pontosan annak az értéknek felel meg, amit a vállalatok a 2009. évi felmérés során adtak meg a tervezett létszámbővítéssel kapcsolatban. Minden esetre a magyar vállalatok egy negyede, valamint az osztrák cégek 15%-a nyilatkozott úgy, hogy több munkavállalót bocsátott el, mint amennyit felvett (lásd 7. ábra); ez viszont jóval felülmúlja az előző évi – mintegy 10%-os – értéket. A vállalat méretét figyelembe véve, magyar oldalon főleg nagy (250 munkavállaló fölötti létszámmal rendelkező) cégek számoltak be leépítésről;

a mikrovállalkozások (10 főig) munkaerő-felvételről adtak számot. Osztrák oldalon inkább a közepes és nagy vállalkozások azok, amelyek elmondásuk szerint növelték alkalmazotti létszámukat, míg a kisebb cégek a helyzet változatlan mivoltáról, vagy csökkenésről számoltak be.

7. ábra: A munkaerő állományának (várható) alakulása 2009-ben és 2010-ben

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 99, HU n = 108

Azon cégek közül, amelyek közelebbi adatokat közöltek arra vonatkozóan, hogy hány főt **alkalmaztak, ill. építettek le** 2009-ben, látszik, hogy a magyar vállalatokat magasabb fluktuáció jellemezte. A megkérdezett magyar vállalatok több mint 1900 fő felvételéről, valamint mintegy 1000 dolgozó elbocsátásáról számoltak be. Osztrák oldalon 900 újonnan felvett és mintegy 300 elbocsátott személlyel némileg alacsonyabbak ezek a számok, miközben azt is figyelembe kell venni, hogy a magyar mintában több nagyvállalat képviselteti magát. Egyedül a felmérés adataiból teljesen pozitív kép jönne létre a határ menti térség foglalkoztatási helyzet alakulására vonatkozóan.

A **2010. évre vonatkozó várakozások** lényegesen optimistábbak, mint az előző évi felmérés. A megkérdezett cégek fele abból indul ki, hogy növelni fogja munkavállalóinak számát, mindenek előtt magyar oldalon – ahol a vállalatok 60 %-a létszámának növelését várja – nagyon pozitív értékeket lehet megfigyelni. Osztrák oldalon az arány csupán 40% és az előző évi 28%-os értékhez viszonyítva sokkal optimistább is. A megkérdezett vállalatok csupán 7%-a számol létszámleépítéssel.

A felvétel vonatkozásában tervezett nagyságrendeket illetően, azok jóval meghaladják az előző évi felmérés során közölt adatokat: összességében 1500 fő alkalmazását tervezték (a 2009. évi 350 fővel szemben); mintegy 700 főt az osztrák cégek és több mint 800 főt a magyar vállalatok. 160 fő tervezett elbocsátásával a leépítésre vonatkozó számadatok is lényegesen a 2009. évi adatok alatt mozognak, amikor is 500 munkavállaló menesztését tervezték.

Összességében véve az osztrák vállalatok több mint fele és a magyar vállalatok több mint egy harmada személyi állományának változatlan szintjének megtartásával számol 2010-ben.

3.3 Munkaerő-igény alakulása 2010-ben: munkaerő-felvétel és leépítés szakképesítés és szakma szerint

Amennyiben a cégek 2010-ben új munkavállalók felvételét tervezik, akkor a legjobb kilátással a középfokú végzettségűek rendelkeznek (AT: 43%, HU: 60%). A munkaerő-felvételt tervező cégek mintegy 70%-a ezen a területen keres dolgozókat (AT: 72%, HU: 68%). Különbségeket derít fényt a felmérés az alacsonyabb és magasabb szintű szakképesítés vonatkozásában. Ennek megfelelően az osztrák vállalatok – a megkérdezett magyar cégekkel szemben – túlnyomórészt magas szintű szakképesítést igénylő területen terveznek új munkavállalókat alkalmazni (AT: 42%; HU: 27%). Ezzel szemben magyar oldalon inkább az alacsonyabb végzettséget igénylő területeken tervezik az állások betöltését (56%, AT: 17%).

Csak kevés vállalat tervezte a felmérés időpontjában azt, hogy csökkenti fogja létszámát a 2010-es év folyamán. Úgy osztrák, mint magyar oldalon 7% ez az arány az összes megkérdezett cég körében. Ezen vállalatok tájékoztatása szerint a tervezett álláshelyek számának csökkentések az alacsonyan és közepesen képzettek területét fogja leginkább érinteni.

A megkérdezett vállalatok létszámra vonatkozó terveit összességében véve rendkívül pozitív dinamika jellemzi. Mely szakmák esetében várható jó kereslet 2010-ben? Az egyenként, konkrétan megemlített szakmák, amelyek esetében felvételt és/vagy elbocsátást terveznek, nagyon nagy szórást mutatnak az összes gazdasági ágazatot lefedő mintában.

Ezért a következő áttekintés a szakmák szakmacsoportok szerinti összefoglalásán alapul. Azokat a vállalatokat veszi figyelembe, amelyek egy bizonyos szakmacsoportban új munkaerő felvételét, vagy elbocsátásokat tervezik és ezért nem ad tájékoztatást a várható nagyságrendekre vonatkozóan. Ez az eredmény, az alapjául szolgáló kérdőívek száma okán is, hangulatképként értendő.

Az eredményből látható, hogy számos szakmacsoportban több vállalat tervez létszámbővítést, mint elbocsátást. Ezen osztályozás alapján, magyar oldalon egyetlen egy szakmacsoport sem esik a „vesztesek” kategóriájába. Az összehasonlítás szerint leggyengébb kilátásokkal az „irodai segédszakmák”, valamint az „asztalos és faipari termékek gyártása” rendelkezik. Mindkét szakmacsoportban ugyanannyi cég jelezte azt, hogy felvételt tervez, mint amennyi elbocsátást. Osztrák oldalon ez a „Gép-, berendezés és készülék gyártása, szervizelése” szakterületét érinti. Az osztrák oldali kiértékelés három olyan szakmacsoportot is kimutatott, amelyekben a megkérdezett vállalatok több munkatársat bocsátottak el, mint amennyit felvettek. Ez a „mezőgazdaság és állatgazdálkodás”, az „élelmiszergyártás és -értékesítés”, valamint a „termelés, építőipar és mezőgazdaság” területek segédszakmáit érinti.

4. táblázat: Igény alakulása szakterületenként 2010-ben

Ausztria: Szakmai területek és szakmacsoportok – Győztesek/Vesztesek *			Magyarország: Szakmai területek és szakmacsoportok – Győztesek/Vesztesek *			
szakmai terület	szakmacsoport		szakmai terület	szakmacsoport		
Egészségügy és gyógyászat	Betegápoló-személyzet és szülésznők	↗	Segédszakmák és kisegítő munkaerők	Gyártás, építés és mezőgazdaság	↗	
	Orvosi szakmák	↗		Kereskedelem, szálloda és iroda	↗	
Iroda, gazdaság, pénzügy és jog	Orvosi segédszakmák	↗	Közlekedés, szállítás és szállítási szolgáltatások	Takarítás, karbantartás és kiszolgálás	↗	
	Gazdasági és adótanácsadás, controlling	↗		Raktározás, szállítás, expedíció és logisztika	↗	
	Ipari és kisipari kereskedők	↗	Elektrotechnika, elektronika és távközlés	Mechatronika és elektromos gépek	↗	
	Bank és biztosítás	↗		Tanácsadás, beszerzés és értékesítés	↗	
	Menedzsment és szervezet	↗	Kereskedelem és értékesítés	Pénztár és kereskedelmi segédszakmák	↗	
	Titkárság és asszisztencia, ügyintézés	↗		Ruhakészítés és textildolgozás	↗	
Marketing, reklám és PR	↗	Textil, divat és bőr				
Információ-technológia	Számítástechnika és hálózati technika, távközlés	↗	Vegyipar, műanyag, nyersanyag és bányászat	Vegy- és műanyagok	↗	
	Szoftvertechnika és programozás	↗			↗	
Gépek, gépjármű és fémipar	Gépjárműszerelés és szervíz	↗	Gépek, gépjármű és fémipar	Szerszámkészítő és lakatosszakmák	↗	
Szálloda- és vendéglátóipar	Konyhai és felszolgáló szakképzett munkaerő	↗		Magasépítés és építéstechnika	↗	
Segédszakmák és kisegítő munkaerők	Takarítás, karbantartás und szolgáltatások	↗		Gépjárműszerelés és szervíz	↗	
Kereskedelem és értékesítés	Tanácsadás, beszerzés és értékesítés	↗		Gépi fémgyártás	↗	
Elektrotechnika, elektronika és távközlés	Energia- és berendezés technika	↗		Gép-, berendezés és készülékgyártás, szervizelés	↗	
Mezőgazdaság, kertészet és erdőgazdálkodás	Erdőgazdálkodás, vadászat és halászat	↗		Fém kitermelése és feldolgozása	↗	
Építőipar, kapcsolódó szakmák, faipar	Faipari és fűrésztechnika	↗		Szálloda- és vendéglátóipar	Konyhai- és felszolgáló szakképzett munkaerők	↗
	Belsőépítészeti és lakberendezés	↗			Szálloda és vendéglő vezetés	↗
Szociális terület, nevelés és képzés	Gyermeknevelés és –gondozás	↗		Mezőgazdaság, kertészet és erdőgazdálkodás	Mezőgazdaság és állatgazdálkodás	↗
	Iskola, továbbképzés és főiskola	↗			támogatás, tanácsadás és képzés	↗
Utazás, szabadidő és sport	Utazás és szabadidő-szervezés	↗	Információ-technológia	Számítástechnika és hálózatechnika, távközlés	↗	
Gépek, gépjármű és fémipar	Gép-, berendezés- és készülékgyártás, szolgáltatás	↔		Szoftvertechnika és programozás	↗	
Mezőgazdaság, kertészet és erdőgazdálkodás	Mezőgazdaság és állatgazdálkodás	↘	Iroda, gazdaság, pénzügy és jog	Menedzsment és szervezet	↗	
Élelmiszer	Élelmiszergyártás és -értékesítés	↘		Gazdaság és műszaki terület	↗	
Segédszakmák és kisegítő munkaerők	Gyártás, építés és mezőgazdaság	↘		Bank és biztosítás	↗	
				Titkárság és asszisztencia, ügyintézés	↗	
				Gazdasági és adótanácsadás	↗	
				Építőipar, kapcsolódó szakmák, faipar	Építésügy és építészeti	↗
					Belsőépítészeti és lakberendezés	↗
				Tudomány, kutatás és fejlesztés	Biotechnika és vegyi terület	↗
					Szociális-, gazdasági és jogtudományok	↗

Ausztria: Szakmai területek és szakmacsoportok – Győztesek/Vesztesek *			Magyarország: Szakmai területek és szakmacsoportok – Győztesek/Vesztesek *		
szakmai terület	szakmacsoport		szakmai terület	szakmacsoport	
			Élelmiszer	Élvezeti cikk és szeszesitalok gyártása	↗
				Élelmiszergyártás és eladás	↗
			Egészségügy és gyógyászat	Masszázs	↗
			Takarítás és ház gondozása	Takarítás és háztartás	↗
			Biztonsági szolgálat	Őrő szolgálatok	↗
			Iroda, gazdaság, pénzügy és jog	Irodai segédszakmák	↔
			Építőipar, kapcsolódó szakmák, faipar	Asztalos és faipari termékek gyártása	↔

* Az áttekintés a megkérdezett cégek számának összehasonlításán alapul, amelyek bizonyos területen új munkaerő felvételét, ill. elbocsátását tervezik.

↗ = Több megkérdezett cég tervez felvételt, mint elbocsátást az adott szakmacsoportban. ↔ Azon cégek száma, amelyek létszámbővítést terveznek, ugyanolyan magas, magas, mint azoké, amelyek elbocsátásokat terveznek. ↘ Több cég tervez elbocsátást, mint felvételt az adott szakmacsoportban.

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010; AUT: tervezett felvétel n = 40, AUT: tervezett leépítés n = 6; HU: tervezett felvétel n = 58, HU: tervezett leépítés n = 6

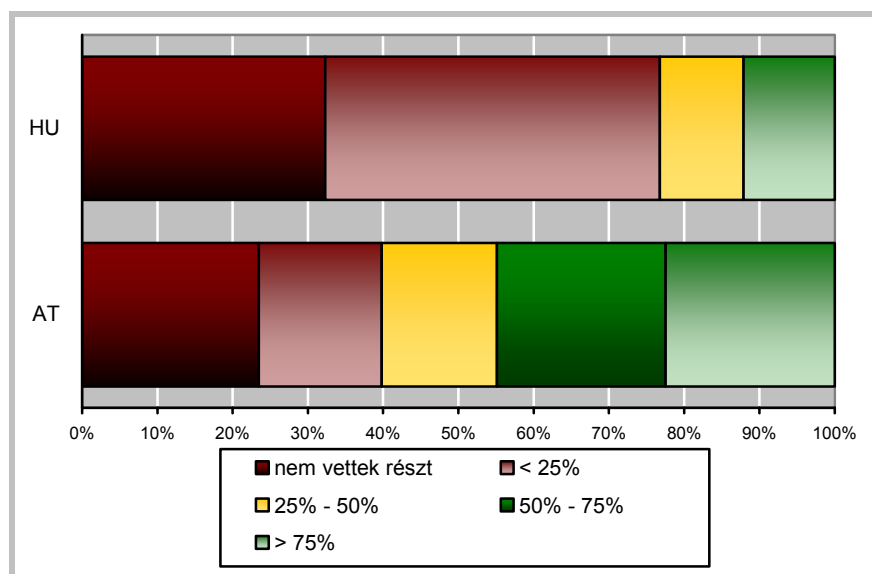
3.4 A vállalatok továbbképzésben való részvétele és továbbképzés iránti igényei

A felmérés új része a továbbképzésben való részvételt, valamint a továbbképzés iránti igényt vizsgálja a vállalatok körében.

Pozitívnak tűnik, hogy a megkérdezett vállalatok mindösszesen egy negyede nyilatkozott úgy, hogy munkatársai nem vettek részt továbbképzésben 2009-ben. A megkérdezett magyar és osztrák vállalatok összehasonlítása alátámasztja, hogy ez az érték (31%) Magyarországon valamivel magasabb, mint az Ausztriában mért 24% (lásd 8. ábrát) is. Ennek megfelelően az osztrák vállalatok nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a továbbképzés témájának, mint a nyugat-dunántúli cégek.

Míg Magyarországon a megkérdezett vállalatok közel fele válaszolta azt, hogy munkatársainak legfeljebb egy negyede vett részt továbbképzésen, Ausztriában jóval nagyobb számban nyilatkozták azt, hogy több, mint munkatársaik felét képezték tovább. A továbbképzésben résztvevő munkatársak abszolút adatai is túlsúlyban vannak Ausztriában: több, mint 5.000 munkavállaló áll a Magyarországon megnevezett 3.700 fővel szemben.

8. ábra: Munkatársak továbbképzésben való részvétele 2009-ben

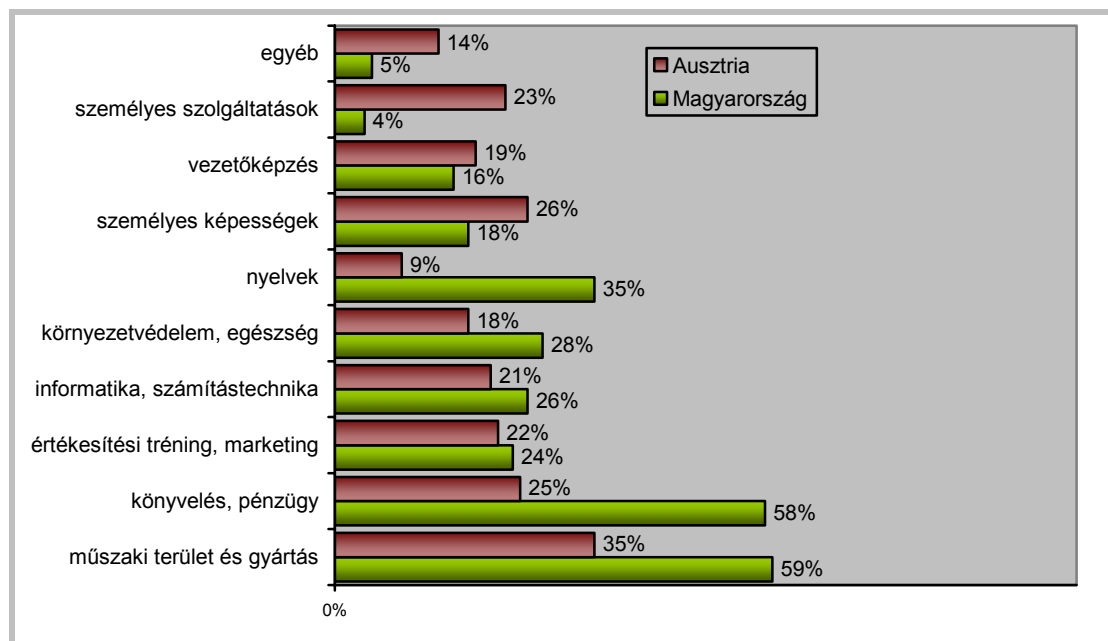
Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 98, HU n = 105

A **továbbképzések tartalmában** is (lásd 9. ábra) lényeges különbségek tapasztalhatók a megkérdezett magyar és osztrák vállalatok között: igaz, hogy mindkét fél esetében túlsúlyban van a „műszaki és termelés”, valamint a „könyvelés és pénzügyek” területe, Magyarországon, egyenként mintegy 60%-os megemlítéssel, jóval nagyobb súllyal bírnak, mint az Ausztriában kimutatott 35%, ill. 25%. Ausztriában összességében véve a képzési tartalmak széles szórása tapasztalható: „személyes szolgáltatások”, valamint „személyes kompetenciák” vagy „értékesítési tréning és marketing” szerepel a leggyakrabban megemlített témák között. (egyenként mintegy 25%)

Magyarországon ezzel szemben a „nyelveket“ említik a továbbképzési területek harmadik fő típusaként (HU: 35%; AT: 9%), ezenkívül pedig olyan továbbképzési témákat, mint „környezetvédelem és egészség”, „informatika, számítástechnika”, vagy „értékesítési tréning és marketing” (egyenként mintegy 25%)

Ágazati differenciálásban, a termelési szektorban tevékenykedő üzemek mindenképp előtt a „technika és termelés”, „könyvelés és pénzügy”, „környezetvédelem és egészség” valamint a „nyelvek” iránt érdeklődnek. A többi ágazatban hasonló arányban érdeklődnek a többi képzési területek iránt.

9. ábra: Továbbképzések tartalma 2009-ben, több válasz is lehetséges

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 77, HU n = 74

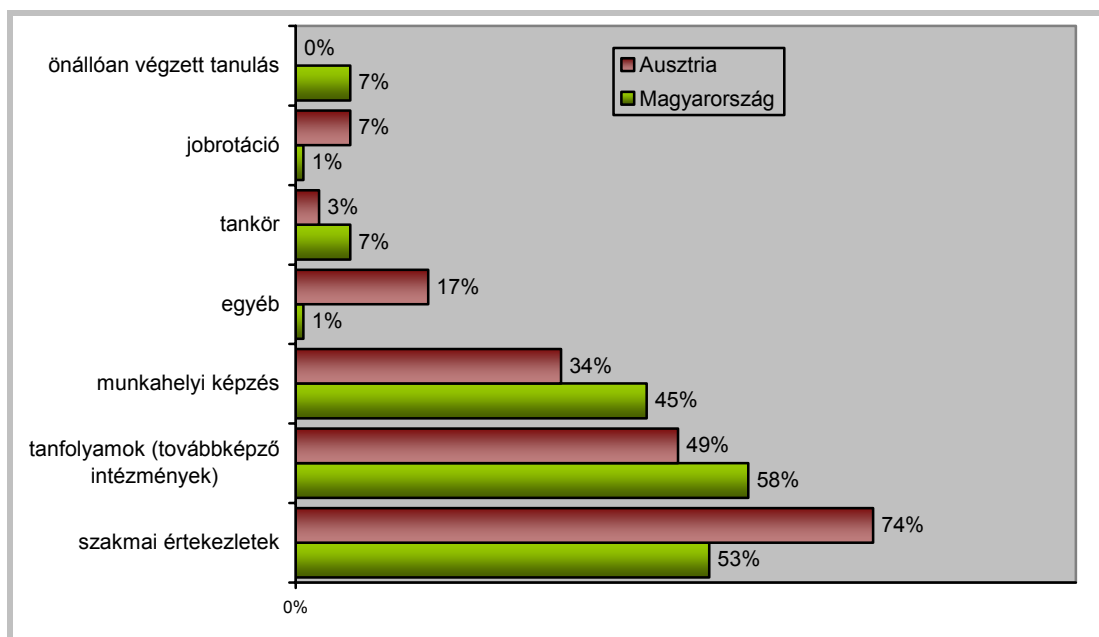
A **továbbképzés formája és típusa** alapján (lásd 10. ábra) a szakmai rendezvények, konferenciák és workshopok dominálnak: a megkérdezett osztrák vállalatok képviselőinek háromnegyede azt nyilatkozta, hogy a továbbképzés ezen formáját kínálták munkatársaiknak; Magyarországon ez az arány a megkérdezettek valamivel több mint felére volt igaz.

A továbbképzési formák igény szerinti rangsor második helyén a továbbképző intézmények vagy egyéb szervezetek által rendezett tanfolyamok szerepelnek: a megkérdezett magyar vállalatok közel 60%-a és az osztrák vállalatok mintegy fele választja munkatársai részére a továbbképzés ezen formáját.

Meg kell említeni ezek mellett a munkahelyi képzéseket is: a megkérdezett magyar vállalatok 45%-a és az osztrák cégek egy harmada választja ezt a képzési formát. Mindenképp előtt a termelő ágazatban tulajdonítanak nagy fontosságot ezen továbbképzési formának.

A továbbképzés további formáit, mint például a jobrotációt, vagy az önállóan végzett tanulást, stb. nagyon kis arányban említették meg a felmérés során.

10. ábra: A továbbképzés formája/típusa 2009-ben, több válasz is lehetséges

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 76, HU n = 73

A továbbképzés céljára nyújtott támogatások igénybevételét a megkérdezett osztrák vállalatok közel egy harmada (30%-a) jelezte – osztrák vállalatok nagyobb mértékben veszik igénybe az ilyen típusú támogatásokat, mint a magyar cégek (AT: 36%; HU: 24%).

Azoktól a vállalkozásoktól, amelyek 2009-ben nem szerveztek továbbképzést, megkérdezték ennek okait. A leggyakrabban adott válasz (több mint 80%, magyar és osztrák oldalon egyaránt) az volt, hogy a munkavállalók képességei amúgy is megfeleltek az igényeknek és emiatt nem volt szükség továbbképzésre. A megkérdezett magyar vállalatok egyharmada ezen kívül úgy nyilatkozott, hogy a szükséges képzettségi igényt megfelelő képzettséggel rendelkező munkavállalók felvételével fedte le. Viszonylag kevés megkérdezett vállalat (alig több mint 10%-a) nevezte meg a túl magas tanfolyami költségeket, valamint a munkatársak magas fokú megterhelését annak okaként, hogy miért nem szerveztek továbbképzést. Ezt kizárólag a szolgáltató szektorban tevékenykedő vállalatok nyilatkozták, míg a termelő szektorban a munkatársak elégséges képzettségét nevezte meg a megkérdezettek 95%-a.

Amikor az **aktuális továbbképzési igényekről** kérdezték a vállalatok képviselőit, ők inkább visszafogottan nyilatkoztak. Egyharmada azt válaszolta, hogy jelenleg nem tart rá igényt. Azok, akik közelebbi információkat közöltek az aktuális továbbképzési igényükkel kapcsolatban, nagyrészt a 2009. évben is megvalósított továbbképzések irányába orientálódtak. (lásd 11. kép) Így a „műszaki és termelés”, valamint a „könyvelés és pénzügy” területe – mindenek előtt a megkérdezett magyar vállalatok számára – olyan tartalmakat jelentenek, ami iránt (a megkérdezettek 50%, ill. 42%-a) jelenleg is továbbképzési igényt támaszt. Osztrák oldalon a megkérdezettek 30 %-a a „műszaki és termelés” területek mellett a „személyes képességek”, valamint a

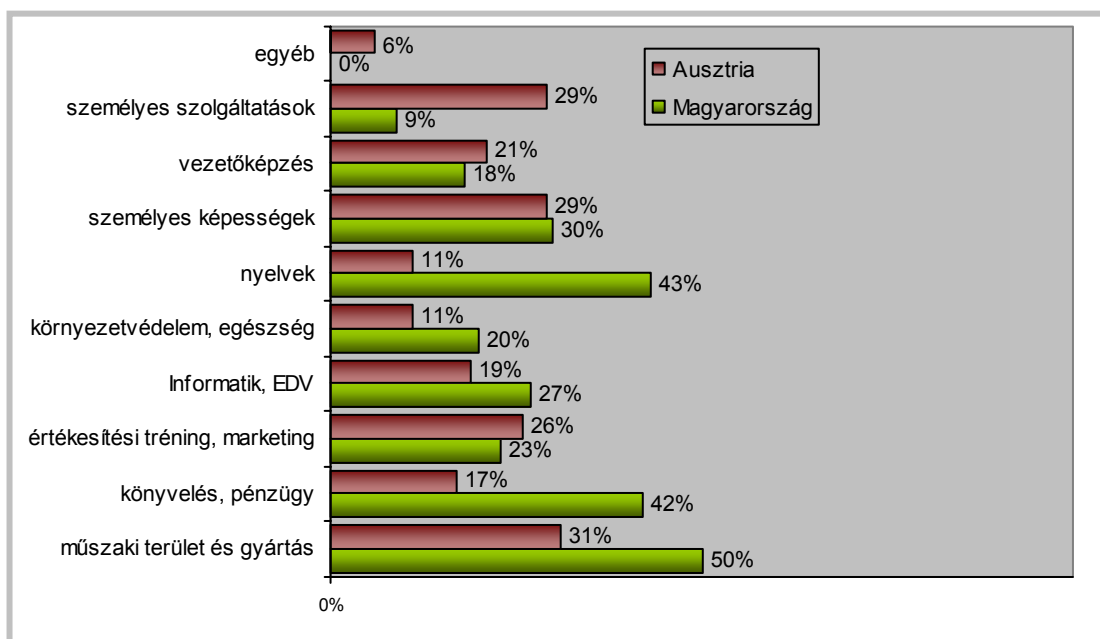
„személyes szolgáltatásokat” is megjelölte, mint olyan területet, ami iránt továbbképzési igény mutatkozik.

Feltűnő – főleg a ténylegesen megtartott továbbképzésekkel összevetve – hogy magyar oldalon a továbbképzés területén a „nyelvi” (43%), valamint a „személyes képességek” (30%) témakörű képzések iránt mutatkozik nagyarányú igény.

A nyelveket nem csak a szolgáltatás, hanem a termelés területén is fontosnak tartják.

11. ábra: Továbbképzés iránti aktuális igény; több válasz lehetséges

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 70, HU n = 74

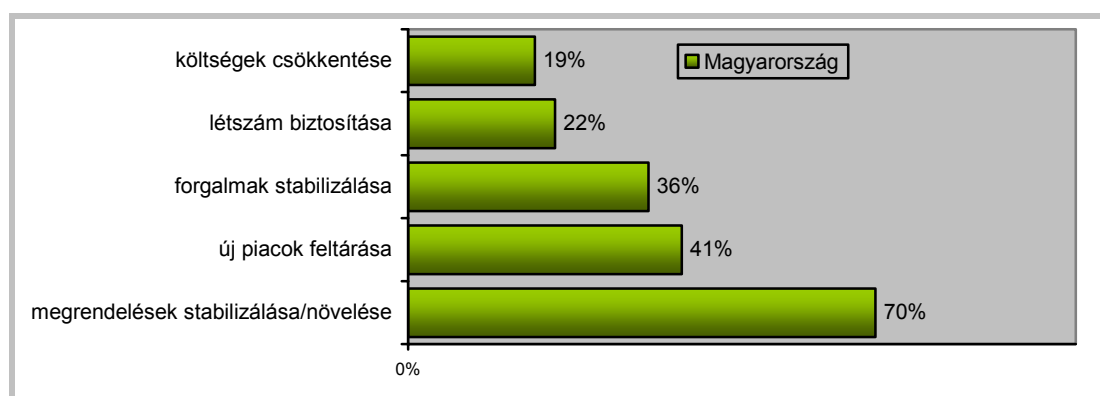

3.5 A következő hónapok kihívásai

A jelenlegi gazdasági problémák miatt a vállalatok számos kihívás előtt állnak. Ez a tény a jelen felmérésből is kiderül, habár osztrák oldalon lényegesen kevesebb kihívást látnak és a megkérdezett osztrák vállalatok 14%-a azt a véleményt képviselte, hogy nincsenek kihívások. (HU: 1%)

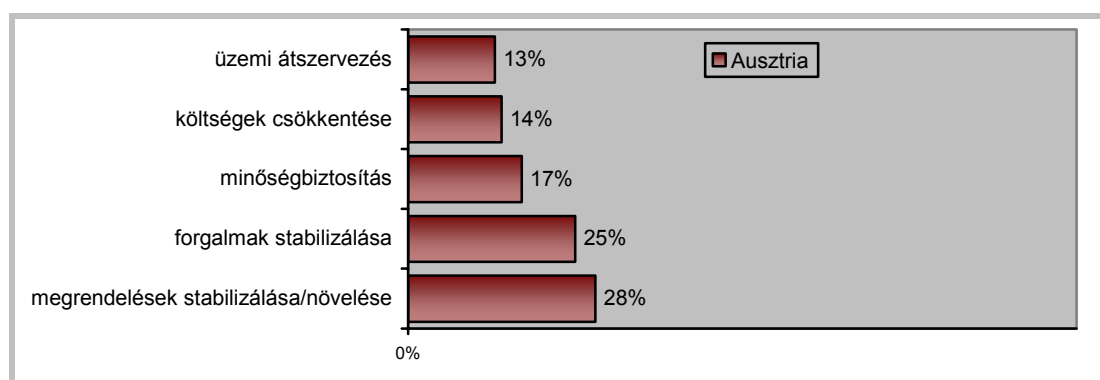
Amennyiben megnevezésre kerülnek a kihívások, úgy a megkérdezett vállalatok – osztrák és magyar oldalon egyaránt – első sorban a megrendelések alakulásának növekedését vagy legalább stabilizálását említik meg (HU: 70%; AUT: 28%); részben ugyanezt nyilatkozták explicit módon a forgalom alakulására vonatkozóan is (HU: 36%; AUT: 25%).

12. ábra: A következő hónapok kihívásai Magyarországon, top 5 – több válasz lehetséges

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: HU n = 106

13. ábra: A következő hónapok kihívásai Ausztriában, top 5 – több válasz lehetséges

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010: AT n = 99

Az összes többi indoklási kategóriában – a felmérés mintájának összetételének okán is – jól látszanak az osztrák és magyar vállalatok közötti különbségek a jelenlegi kihívások megítélésének vonatkozásában. A magyar vállalatok a megrendelések helyzetének stabilizálása mellett új piacok, ill. tevékenységi területek feltárását (41%), valamint a személyi állomány biztosítását (22%) nevezik meg mint központi kihívást.

Ezenkívül majdnem minden ötödik cég költségcsökkentésre és ezáltal megtakarítások elérésére irányuló törekvésről számol be. Ezeket az aspektusokat az osztrák vállalatok arányait tekintve ritkábban említik meg (a cégek 7% és 14% között). Ezzel szemben minőség javítására irányuló intézkedéseket (17%), vállalati átszervezést (13%), valamint költségcsökkentést (14%) említenek meg.

4 Összefoglaló

Összességében látható, hogy az osztrák-magyar határ menti térséget is érinti a gazdasági válság. Ezt olyan központi indikátorok támasztják alá, mint például a tartományok, ill. megyék enyhén csökkenő foglalkoztatási rátája, valamint a munkanélküliség jelentős növekedése. Mindenek előtt bizonyos csoportok, mint például a kelet-ausztriai térségekben a fiatalok, migráns munkavállalók és az alacsony végzettségűek, valamint a nyugat-magyarországi megyékben a fiatalokat, a szakmunkásokat, az alacsony végzettséggel, vagy végzettséggel nem rendelkező személyek érintettek. A gazdasági válság negatív hatásai ugyan az egész határ menti térséget érintették, viszont ezen belül a Nyugat-Dunántúlt sokkal erősebben, mint a kelet-ausztriai tartományokat.

A vállalatok általános hangulati képe is a gazdasági válsághelyzetet tükrözi vissza, 2010-ben viszont egyértelműen pozitív tendencia figyelhető meg. 2009-ben a megkérdezett magyar vállalatok 40%-a jónak, vagy nagyon jónak ítélte meg a jelenlegi gazdasági helyzetet, 2010-ben ez az érték már 68%. A megkérdezett osztrák vállalatok általában pozitívabban ítélik meg a gazdasági helyzetet, mint a magyar cégek: már 2009-ben a vállalatok 75%-a (inkább) jónak ítélte meg a gazdasági helyzetet, 2010-ben ez az érték már a 81%-ot is elérte.

Ezt a pozitív tendenciát a 2010. évben tervezett munkaerő-felvételből is le lehet olvasni. A megkérdezett vállalatok mintegy fele – sőt Magyarországon 60%-a – abból indul ki, hogy 2010-ben növelni fogja munkavállalóinak létszámát. A megkérdezett határ menti vállalatok összességében 1.500 dolgozó felvételét tervezi, mely szám sokkal magasabb a 2009. évi 350-nél. Középfokú végzettséget felmutató szakképzett munkavállalók részére jobb munkalehetőségek állnak rendelkezésre, hiszen a vállalatok mintegy 70%-a ilyen szintű végzettséggel rendelkező dolgozók alkalmazását tervezi. Ausztriában magasabb szintű végzettséggel rendelkezők körében is terveznek felvételt (AT 42% és HU 27%), míg Magyarországon inkább az alacsony képzettséget igénylő területen tervezik az álláshelyek betöltését (AT 17% és HU 56%).

A vállalati felmérés eredményei, valamint az adatok kiértékelése a munkaerő-piaci feszültség enyhe mértékű oldására engednek következtetni. Ebben az összefüggésben viszont figyelembe kell venni azt, hogy a válság következtében bizonyos csoportokat, mint például az alacsony képzettséggel rendelkezőket, érintette elsőként a munkanélküliség és számukra jóval nehezebb lesz a munkaerő-piaci reintegráció. Rajtuk kívül a pályakezdő fiatalok tartóznak a válság vesztesei közé. A közeljövőben éppen ezeken a területek fognak nagy kihívást jelenteni a munkaerő-piaci politika számára.

MELLÉKLET: Statisztikai adatok a 2010. évi vállalati felméréshez

Az EXPAK AT.HU Integrációs monitorhoz készített telefonos felmérésben 100 osztrák és 109 magyar vállalat vett részt a határ menti térségből.

Mint ahogyan azt a 2009. évi Integrációs monitorban tettük, itt is utalnunk kell arra, hogy eltérő módon zajlott a cégek szűrőpróbaszerű kiválasztása Magyarországon és Ausztriában. Ausztriában a vállalatok kiválasztása azok gazdasági ágazatba történő besorolásuk, valamint méretük alapján történt. Magyar oldalon első sorban a megyei Munkaügyi Központok ügyfeleivel vették fel a kapcsolatot. Ezen divergáló megközelítés miatt csak korlátozott módon van lehetőség a magyar és osztrák vállalatokra vonatkozó eredmények közvetlen összehasonlítására.

A felmért vállalatok mintegy kétharmada a harmadik szektorban tevékenykedik, osztrák oldal ez az arány magasabb (83%), mint magyar oldalon. Ott a mintában 45% a szolgáltató cégek aránya és 53% a termelőüzemeké. Az elsődleges szektorhoz tartozó vállalatokat úgy Magyarországon, mint Ausztriában csak néhány esetben kérdeztek meg

Összességében véve a cégek negyede mikrovállalkozás (legfeljebb 10 alkalmazottal), további egy harmada 10-50 főt foglalkoztat a telephelyén, valamivel több, mint negyede 50-250 munkavállalóval rendelkezik és a cégek 14%-a nagyvállalat (250 vagy több munkavállalóval). A vállalat mérete viszont bizonyos mértékben divergáló képet mutat az osztrák és a magyar mintában. Így osztrák oldalon túlnyomórészt 10, vagy annál kevesebb főt foglalkoztató mikrovállalkozásokat kérdeztek meg (37% volt ilyen szemben a magyar oldali 14%-kal), magyar oldalon viszont több közepes és nagyvállalat vett részt a felmérésen.

Az osztrák vállalatok jó egy negyede (27%-a) magyar állampolgárságú munkatársakat is foglalkoztatott a felmérés időpontjában. A magyar cégeknél azok 5%-ában dolgoznak osztrák állampolgársággal rendelkező munkatársak. Összességében véve a magyar állampolgárságú dolgozók aránya az osztrák vállalatok körében hasonlóan, mint az osztrák személyek aránya a magyar vállalatokban – az összes munkavállaló arányában – nagyon alacsony: átlagosan 0,1% Magyarországon, ill. 4% Ausztriában.

A megkérdezett vállalatok valamivel több, mint 10%-a, szám szerint 23 cég kölcsönzött munkaerőt foglalkoztatott a felmérés időpontjában. Osztrák oldalon összesen 155 kölcsönzött munkaerő dolgozik, magyar oldalon pedig – ahol a termelő szektor nagyobb arányban képviselteti magát a mintában – 486 fő. Ez az összes munkavállaló arányában, Ausztriában átlagosan 6%-nak, Magyarországon pedig 20%-nak felel meg.

A vállalatok többsége első sorban a régió belül végzi gazdasági tevékenységét, ritkán rendelkeznek határon átnyúló gazdasági kapcsolatokkal Ausztria, ill. Magyarország irányába. A határ menti térségnek, mint gazdasági övezetnek a jelentősége fokozatosan nő a nemzeti és nemzetközi szinten tevékenykedő vállalatok körében.

5. táblázat: Gazdasági ágazathoz való tartózás

	cég, vállalat telephelye		
	HU	AT	összesen
	arány	arány	arány
primer szektor	2%	1%	1%
szekunder szektor	53%	16%	35%
tercier szektor	45%	83%	63%
összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010

6. táblázat: vállalat mérete a telephelyen

	cég, vállalat telephelye		
	HU	AT	összesen
	arány	arány	arány
mikrovállalkozás (10 fő alatt)	14%	37%	25%
kisvállalkozás (10 - 50 fő)	32%	35%	33%
közepes vállalkozás (50 - 250 fő)	36%	18%	27%
nagyvállalat (250 főnél több)	18%	10%	14%
összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010; AUT n miss = 1.

7. táblázat: vállalati struktúra

	cég, vállalat telephelye		
	HU	AT	Gesamt
	arány	arány	arány
egy vállalat - egy munkahely	23%	50%	36%
egy vállalat - több munkahely	39%	26%	33%
több vállalatból álló szövetség (holding, vagy anyavállalat-leányvállalat struktúra) része	38%	24%	31%
összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010

8. táblázat: A vállalatok földrajzi tevékenységi területe (több válasz lehetséges)

	cég, vállalat telephelye		
	HU	AT	Gesamt
	arány	arány	arány
regionális	56%	62%	59%
országos	17%	24%	21%
nemzetközi	43%	28%	36%
összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010

9. táblázat: Gazdasági kapcsolatok Ausztriával, ill. Magyarországgal a vállalat földrajzi tevékenységi területe alapján

	cég, vállalat telephelye		
	HU	AT	Gesamt
	arány	arány	arány
nem, nincs gazdasági kapcsolata	57%	63%	60%
igen, van gazdasági kapcsolata	43%	37%	40%
összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2010; HU n miss = 1.